

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞI'NA

İstanbul Milletvekili Hasan Mezarıcı, İzmir Milletvekili Mehmet Özkan ve Siirt Milletvekili Zübeyir Aydar tarafından Kulp-Lice olaylarına ilişkin olarak hazırlanan raporların Komisyonumuzda görüşülmesinden sonra, Komisyonumuz Alt Komisyon raporlarının müşterek bir metne dönüştürülmesi için Adana Milletvekili Uğur Aksöz, Manisa Milletvekili Rıza Akçalı ve Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon'u görevlendirmiştir.

Alt Komisyon raporlarının müşterek bir metne dönüştürülmesi için Adana Milletvekili Uğur Aksöz, Manisa Milletvekili Rıza Akçalı ve Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon, rapor sahipleri İzmir Milletvekili Mehmet Özkan, İstanbul Milletvekili Hasan Mezarıcı ve Siirt Milletvekili Zübeyir Aydar'la bir araya gelerek, müşterek bir metin haline dönüştürmüşlerdir.

Müşterek metin, ekte sunulmuştur.

Raporu Hazırlayan Alt Komisyon Üyeleri:

Sözcü	Üye
Mehmet Özkan	Hasan Mezarıcı
İzmir Milletvekili	İstanbul Milletvekili

Üye
Zübeyir Aydar
Siirt Milletvekili
(Komisyon üyeliğinden çekilmiştir)

Alt Komisyon Raporunu
Müşterek Metin Haline Dönüştüren Üyeler:

Üye	Üye
Uğur Aksöz	Rıza Akçalı
Adana Milletvekili	Manisa Milletvekili

Üye
Mahmut Orhon
Yozgat Milletvekili

KULP - LİCE RAPORU

26.12.1991 perşembe günü saat 12.00'de Diyarbakır Havaalanına indik. Diyarbakır Valisi ile Vilayet Konağında bir ön görüşme yaptıktan sonra Kulp ve Lice olaylarında yaralananları Devlet ve Üniversite hastanelerinde ziyaret ettik. Kulp'lu yaralı Şeyhmuz Altındal, Mehmet Şarktekin, Kadir Çınar ve Lice'li Abdülhaluk Gider gibi hastalarla görüşmemizin ortak sonucu şöyledir: Kulp köprüsünde ve Lice'de toplanan takriben 4-5 bin kişilik kalabalığın Kulp'a gitmek istediğini, askerlerin engellediğini ve çıkan çatışmada yaralandıklarını söylediler.

İlk ateşin kimden geldiği sorulduğunda, yaralıların üçünün ifadesine göre ilk ateş askerlerden geliyor. Ancak bir yaralı, askerlerden birisinin bir bayanı ittiğini, bunun üzerine halktan birisinin ateş ederek bir askeri vurduğunu ve çatışmanın bundan sonra başladığını söyledi.

27.12.1991 günü (Zübeyir Aydar ve Hasan Mezarıcı) Kulp'a giderek Kulp Kaymakamı ve Savcısıyla görüştük. Kulp Kaymakamlığının önünde takriben 40 arabanın camlarının tamamen kırıldığını, silahlarla tarandıktan sonra ayrıca içine girilerek tahrip edildiklerini teyp ve göstergelerinin tamamen tahrip edildiğini (Kaymakam ve Savcısıyla birlikte) tespit ettik. Kaymakam, araç sahiplerine müracaat etmelerini ve gerekenin yapılacağını ifade etti.

Sonra olay mahalli olan Kulp köprüsüne (Kaymakamla birlikte) gittik. Gerek askeri, gerek mülki yetkililerin ve gerekse halkın ortak ifadelerine göre olay şu şekilde cereyan ediyor:

1. 21 Aralık 1991'de Solhan-Kulp sınırında yapılan operasyonda Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin açıklamasına göre 4 PKK örgüt mensubu öldürülüyor. Daha sonra ölü sayısının fazla olduğu anlaşılıyor. Diyarbakır ve çevre il ve ilçelere haber ulaşıyor. PKK örgütü daha fazla bir kalabalığın oluşması için, il ve ilçelere, ölenlerin kendi il ve ilçelerinden olduğu şeklinde haber ulaştırınca, başta Kulp ve Lice olmak üzere çevre il ve ilçelerden insanlar Lice ve Kulp'ta toplanmaya başlıyor. Takriben 200 araçlık bir konvoy meydana geliyor. Mülki, idari ve askeri zevatın ortak ifadelerine göre, güvenlik gerekçesi ile Lice'de toplananlar Kulp'a gönderiliyor. Takriben 4-5 bin kişi Kulp'ta, bir o kadar da Kulp köprüsünde kadınlı, erkekli, çocuklu kalabalıklar toplanıyor.

2. 22 Aralık 1991 günü gece 12.00 civarında 3 cenaze getiriliyor ve Kulp'ta caminin musallasına bırakılıyor.

Ancak, zirvede 3 cenaze daha kalıyor. Takriben bin kişilik kalabalık 10 kilometre araçla gittikten sonra 20 kilometre de karın üzerinde yayan gidiyor. Ancak, zirveye 5-10 kişi ulaşabiliyor.

Yetkililerin ifadelerine göre örgüt elemanları Kulp'ta cesetlere otopsi yapılmasını ve defnedilmelerini engelliyorlar. Olay çıkmasını diye savcılık ve kaymakamlık beklemeyi uygun görüyor.

Halkın ifadesine göre birinci gün zirveye çıkan insan sayısı az olduğu için cesetlerin hepsi indirilemiyor. 23 Aralık günü kalanları almak için gidenler akşam üzeri cesetlerle dönüyorlar. Ancak Kulp'a 3 kilometre yakınlıktaki Kulp köprüsünde halk cenazeleri beklemektedir.

Bunların sayısı ortak tespitlere göre takriben 4-5 bin kişidir. Birinci gün cenazelerin Kulp'a gönderilmesine müsaade eden güvenlik güçleri, o gün müsaade etmiyor. Bir gün kış kıyamette dışarıda kalan bu insanlar, ısrarla ertesi gün Kulp'a dönmek istiyor, fakat güvenlik güçleri kabul etmiyor. Zira bu kişilerin Kulp'lu olmadığı ileri sürülüyor. Yol panzerlerle ve askeri barikatla kapatılıyor. Bu kalabalık, o geceyi kırdı ve yakındaki köylerde geçiriyor.

Ertesi gün bunlar, cenazelerle birlikte tekrar Kulp köprüsünde toplanıyor (24 Aralık 1991). Askeri ve idari yetkililer cenazelerle bir kısım halkın bırakılmasını, fakat kalabalığın cenazeler gömülünceye kadar beklemesini teklif ediyor. PKK örgütü sempatanlarının ısrarı veya halkın ortak ısrarı sonucu halk Kulp'a cenazelerle birlikte dönmekte ısrar ediyor.

3. İşte bu safhada Diyarbakır Valisi devreye giriyor. Halka bir konuşma yaparak serbest bırakılacaklarını söyleyince, halk alkışlıyor. Fakat Alay Komutanı Valinin emrini yerine getirmiyor. Bunun üzerine Vali sinirli bir şekilde olay mahallinden ayrılmak isteyince, halk Valiye kalması için ısrar ediyor. Fakat Vali olay mahallinden ayrılıyor.

Saat 9.00-9.30 arasında halk, kadınları öne geçirerek yürümek istiyor.

Bir asker, bir kadını itip düşürüyor ve sonra ateş başlıyor.

4. Biri asker 6 kişi olay yerinde, iki kişi hastanede ölüyor. Çeşitli derecelerde 40-50 kişi yaralanıyor.

Kurşun yarısından çok dövülme ve vurma şeklinde yaralılar gördük. Kadınlardan bu şekilde yaralananlar gördük.

Bunun üzerine halk yere yatırılıyor. Arama yapılıyor, akşama kadar bekletiliyor. Bu kısmını Alay Komutanı, DGM Savcısı ve Vali birlikte teyid ettiler.

Önce kadınlar, erkeklerden ayrılıp yolun üst kısmına alınıyor ve yere yatırılıyorlar.

Silah arama gerekçesiyle kadınlar yattıkları yerde aranıyor.

Sivil araçlar, askerler tarafından boşken önce taranıyor, sonra içine girilip tahrip ediliyor. Bu bilgi de askeri ve mülki zevata teyid ettirilmiştir.

5. Olay mahallindeki incelemeden sonra Kulp Belediyesine gittik. Belediye Başkanı ve siyasi parti temsilcileri, muhtarlar ve halkın huzurunda DYP, SHP, RP temsilcileri ve bazı muhtarların imzalı yazısı okunup bize teslim edildi. Bu yazı ilişiktir.

O gece Kulp'ta bir vatandaşın evinde kaldık, halkla görüştük.

Ertesi gün (28 Aralık 1991) Lice'ye erken saatte vardık. Belediye binasında Belediye Başkanvekili ve siyasi parti temsilcileri ile görüşüp, kendilerini dinledik. Lice'de toplananlardan 60 kişiye, halkın temsilcileri olarak Kulp'a gitme izninin Vali ve Kaymakam tarafından verildiği halde, askerler tarafından yoldan geri döndürüldüklerini; ertesi gün tekrar izin verildiği halde Kulp'tan geri döndürüldüklerini ortak ifade olarak tespit ettik. Lice'den Kulp'a gitmek isteyen halkın engellenmek istendiğini, bu kalabalığın emniyet binasına yöneldiğini, bunun üzerine polis binadan ateş açtığını, açılan ateş sonucunda iki kişinin öldüğünü, üç kişinin de yaralandığını tespit ettik.

6. Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nde Vali Yardımcıları ile yaptığımız görüşmede mahiyeti tam olarak anlaşılamayan Özel Tim'in, operasyon ve olay esnasında Alay Komutanına bağlı olduğunu öğrendik.

7. Diyarbakır Valiliği'nde 28 Aralık 1991 günü Vali, DGM Savcısı ve Alay Komutanı ile beşli bir görüşme yaptık. Bu şekildeki davranışların halkın devletin karşısında, örgütün ise yanında yer almasına vesile olacağını değerlendirip, değerlendirmediklerini sorduk. Alay Komutanının Valiye ve hem de bize karşı bilgi vermek yerine haddi aşan bir şekilde davrandığını gördük.

Parlamento heyetinin incelemesini kolaylaştırmak hususunda Valilik ve Kaymakamlıklar yardımcı olduğu halde, bilgilendirme konusunda baskı altında olduklarını gördük.

8. İncelemelerimizde, Kulp ve Lice olaylarının devlet kurumlarının ve adli erkanın halkla münasebetlerini zorlaştıracak, ilişkilerini koparacak şekilde geliştiğini gördük.

9. Diyarbakır'da bütün işyerlerinin (çok az istisna hariç) kapalı olduğunu gördük.

Hülasa;

1. Kulp ve Lice olaylarında güvenlik birimlerinin sivil otoritenin tam olarak emrinde olmadıklarını, bir otorite ve yetki kargaşası olduğunu tespit ettik.

2. Yöre halkının genellikle mülki, idari ve adli erkandan memnun olduğunu, ancak halk tarafından tam yetkili görülmediklerinden bir devlet, otorite boşluğu görünümü meydana geldiğini, bunun ise PKK örgütü tarafından kendi amaçlarına uygun bir biçimde değerlendirildiğini tespit ettik.

3. Ateş olayından sonra yapılan sivil araçlarla ilgili tahribat, halkın 5-6 saat yerde yatırılmasının ve bu esnada olanların tamamen devletin aleyhine tecelli ettiğini, halkın devlete karşı tahrik edildiğini gördük.

4. PKK örgütü elemanları ile halkın, güvenlik güçlerince kesinlikle ayrılmasını, mazlum ve masum insanlara zarar verilmemesinin gereğini özellikle vurgulamak istiyoruz.

5. PKK örgütünün cenaze olaylarını bir propaganda

malzemesi olarak kullanma gayretinde olduğu izlenimi elde ettik. Halkın hassas olduğu cenazeler konusunda, cenazelerin g¼venlik içinde ve zamanında sahiplerine verilmesi gerektiğini, aksi halde başka sıkıntuların doğabileceğini tespit ettik.

SONUÇ:

Kulp ve Lice olaylarında, bazı yetkililerin kişisel hatalı uygulamalarının insan hakları ihlallerine sebep olduğunu, b¼lgede huzurun temini ve ter¼r¼n ¼nlenmesi için yetki kargaşasına son verilip, sivil otoritenin mutlaka hakim kılınması gerektiğini ve b¼lge halkına Őefkatle yaklaşılması l¼zumunu; halkın, ¼rf, adet ve inançlarına saygılı davranılmasının sorunun öz¼m¼nde faydalı olacağını tespit ettik.

Saygıyla arz ederiz.